

Qasja deri te informacionet

KJO KARTELË PARAQET BAZË PËR TË DREJTËN TUAJ PËR QASJE DERI TE INFORMACIONET, DHE SI TË SHFRYTËZONI KËTË TË DREJTË SI PJESË E STRATEGJISË SUAJ TË AVOKIMIT. KJO SHPJEGON SI TË ARRIHET DERI TË INFORMACIONET QË I MBAN QEVERIA DHE SI TË PËRGATITET KËRKESA PËR MARRJEN E KËTYRE INFORMACIONEVE, DHE SI TË REAGOHET NËSE KËRKESA PËR INFORMACION ËSHTË MOHUAR.

E drejta juaj për qasje deri te informacionet publike

Organet publike veprojnë me paratë publike. Roli i tyre është që ti shërbejnë publikut dhe të gjithë informacionet që ata i krijojnë dhe i ruajnë i takojnë publikut. Ligjet kombëtare dhe e drejta ndërkombëtare njohin të drejtën elementare që anëtarët e publikut e kanë për qasje në informacione nga organet publike.

Edhe në qoftë se në vendin tuaj nuk ka ligj për “qasje në informacione” (në disa shtete i quajtur “liria e informacionit” ose në disa vende “e drejta e informimit”), ka të ngjarë të ketë disa dispozita të cilat kërkojnë nga zyrtarët publik, për t’iu përgjigjur kërkesave nga publiku. Për një listë të plotë të vendeve me ligj për “qasje në informacione” shih <http://www.access-info.org/>.

E drejta e qasjes në informacione vepron në dy mënyra:

Proaktive: Organet publike janë të detyruara të sigurojnë, të publikojnë dhe të shpërndajnë informacione rreth aktiviteteve kryesore të tyre, buxhetet dhe politikat.

Reaktive: Të gjithë qytetarët kanë të drejtë të kërkojnë nga zyrtarët dhe organet publike informacion në lidhje me atë që ata punojnë dhe çfarë dokumentesh ata mbajnë.

AKTIVITETI 1: VENDOSNI ÇFARË DONI TË DINI

Para se të kërkon informacion, vendosni se çfarë duhet të dini për të arritur qëllimet tuaja.

Shkruani një nga qëllimet tuaja të avokimit dhe identifikoni se cilat informacione kanë të ngjarë të kenë ndikim më të madh në arritjen e qëllimit.

Për shembull, në qoftë se qëllimi juaj është që të rrisni shpenzimet qeveritare për kujdesin para lindjes për gratë shtatzëna në spitalet publike, atëherë ndoshta keni nevojë për informacione të sakta për shpenzimet reale aktuale në këtë fushë. A është informacioni i tillë i mjaftueshëm dhe kuptimplotë? A do të ketë më shumë ndikim në qoftë se ju siguron edhe disa të dhëna krahasuese? Ju mund të krahasoni se sa është shpenzuar për trajtimin e problemeve shëndetësore nga të cilat vuajnë nënat dhe fëmijët që nuk kanë kujdes të mirë para lindjes. Ose ju mund të krahasoni shumën e shpenzuar për kujdesin para lindjes çdo ditë, me shumën e shpenzuar në ushtri. Njohuria juaj për shpenzimet e qeverisë suaj do t'u ndihmojë të bëni një krahasim që forcon argumentin tuaj.

Identifikimi i burimeve për këtë informacion.

Një numër i burimeve të informacionit, private dhe publike, mund të mbulojnë çështjet në të cilat ju jeni duke punuar. Në shembullin tonë, disa nga të dhënat në lidhje me paratë se sa janë në dispozicion për kujdesin para lindjes, mund të jetë në dispozicion nga mjekët dhe drejtuesit e spitalit, por alokimet e buxhetit dhe raportet e shpenzimeve gjenden te ministria e shëndetësisë dhe e financave apo zyra e entit shtetëror për revizion. Provo dhe mendo për dy ose më shumë burime të informacionit, në mënyrë që të siguronit të dhëna të krahasueshme dhe verifikim të saktësisë së tyre.

qasja deri te informacionet: f1

Gjeni informacione të qeverisë

Para se të dorëzoni një kërkesë për informacion, kontrolloni nëse tashmë informacioni është publikuar. Kërkimi i këtillë mund të ju kursëjë kohë.

AKTIVITETI 2: MUNDUHUNI TË GJENI INFORMACIONIN QË TASHMË ËSHTË PUBLIKUAR

Kërko informacion për çështje me të cilën merreni ndërsa është publikuar tashmë nga qeveria:

- **Përmes faqeve të internetit të organeve publike:** Për informacion financiar, provoni në faqen e ministrisë së financave ose përmes faqes së entit shtetëror për revizion. Nëse informacioni ka të bëjë me një shërbim publik, të tillë si shëndetësia, arsimi ose punësimi, provoni faqet e internetit të ministrive përkatëse.
- **Përmes një motori për kërkim, të tillë si Yahoo, Google, ose një motor kërkimi i njohur në rajonin tuaj.** Provoni të kërkonit në gjuhë të tjera përveç gjuhës tuaj kombëtare. Informacione të dobishme mund të gjenden në gjuhën angleze në raportet e paraqitura në vendet donatore, ose në raportet e shkruara nga OJQ-të ndërkombëtare apo grupet e ekspertëve.
- **Përmes kërkimit në zyrat lokale, shtetërore ose bibliotekat kombëtare apo zyrat e informacionit të qeverisë.** Vizitoni personalisht, apo përmes telefonit kërkonit të bisedoni me një punonjës biblioteke ose administrator, por kini kujdes nga zëdhënësit të cilët mund të vendosin një 'spin' në informacion.
- **Duke vizituar personalisht zyrën e një organi publik.** Ministrinë qendrore qeveritare nuk janë gjithmonë shumë të hapura për publikun, por zakonisht është e mundur që të hyni në to për të kërkuar informacione.

Nëse dëshmoret se përpjekja për të gjetur informacion ju merr shumë kohë, atëherë përdorni të drejtën tuaj për qasje në informacione duke paraqitur kërkesë për informacion.

Bëni një kërkesë për qasje në informacion

Mos harroni se keni të drejtë ti bëni pyetje qeverisë dhe qeveria ka përgjegjësi që t'u përgjigjet. Ka përjashtime të kufizuara (të cilat shpjegohen më poshtë) kur jo gjithmonë mund të ju japin informacionin që keni kërkuar, por ata duhet të përgjigjen në kërkesën tuaj.

- **Kush mund të bëjë një kërkesë?** Sipas ligjeve pothuajse të të gjitha vendeve, gjithkush mund të bëjë një kërkesë për informacion, pavarësisht nga kombësia e tyre. Nuk ka nevojë për të justifikuar interesimin tuaj ose të shpjegoni se çfarë do të bëni me informacionin. Zakonisht do të duhet të jepni emrin dhe mbiemrin tuaj dhe ose një adresë postare ose postë elektronike në mënyrë që të pranoni informacionin.
- **Si mund ta bëjë kërkesën time?** Në përgjithësi në formë të shkruar, me postë ose përmes postës elektronike, dorëzohet në organin publik ku kërkon informacionin. Disa vende lejojnë kërkesa gojore, edhe pse është ide e mirë për të regjistruar çfarë keni kërkuar dhe kur.
- **Çfarë duhet të them në kërkesën time?** Kërkesa juaj duhet të jetë specifike, për të ndihmuar zyrtarët publikë për të identifikuar informacionin dhe për t'u dhënë atyre pak arsye për ta refuzuar atë. Në shumicën e rasteve nuk është e nevojshme për të identifikuar dokumentet e sakta që kërkon. Le të jenë pyetjet tuaja të thjeshta. Ju keni një shans të mirë për të marrë një përgjigje të shpejtë dhe ju gjithmonë mund të bëni kërkesa shtesë. Nuk duhet të përmendi ligjin për “qasje në informacion”, por mund të tregohet e dobishme sepse ajo tregon se ju i dini të drejtat tuaja ligjore.

qasja deri te informacionet: f2

AKTIVITETI 3: PËRGATIT KËRKESËN TUAJ

Shkrimi i një kërkesë është i thjeshtë dhe i drejtpërdrejtë. Përdorni gjuhë të përshtatshme për komunikim profesional në vendin tuaj.

*I/e nderuar,
Në përputhje me Ligjin për qasje në informacion të vitit 2000, ju shkruaj për të kërkuar informacionet si në vijim:*

- *shumën e përgjithshme të parave të shpenzuara gjatë viteve 2006, 2007 dhe 2008 për vaksinimin e fëmijëve. Ju lus që informacionet të ndahen sipas viteve, dhe nëse është e mundur, sipas muajve në çdo vit.*
- *Numrin e përgjithshëm të fëmijëve të vaksinuar në vitet 2006, 2007 dhe 2008 në kuadër të programës së re qeveritare “Vaksinat për të gjithë”. Ju lus që informacionet e kërkuara të mi dorëzoni në formë elektronike, në postën time elektronike që është dhënë më poshtë. Nëse keni ndonjë pyetje ose keni nevojë për të sqaruar këtë kërkesë, ju lutem mos hezitoni të më kontaktoni.*

Me respekt,

- **Si do ta marr informacionin?** Ju mund të keni qasje në informacione në formate të ndryshme: inspektimin e origjinaleve, fotokopje, DVD, CD etj.,. Pothuajse në të gjitha rastet, përveç nëse nuk është e arsyeshme, ose shumë e shtrenjtë, ju keni të drejtë për të marrë informacion në formatin që ju e keni specifikuar.
- **Kur do të marr informacionin?** Kjo është e përcaktuar me ligj, dhe ndryshon nga vendi në vend: në shumë pak vende kjo zgjat më shumë se një muaj. Mesatarja është rreth 15 ditë pune. Shumica e vendeve lejojnë organet publike për të zgatur kohën për të siguruar informacion nga disa ditë ose deri në një muaj shtesë nëse kërkesa është e ndërlikuar. Në të gjitha rastet personi që bën kërkesën duhet të jetë i njoftuar për shtyrjen dhe arsye të qarta për këtë.

- **A do të duhet të paguajë për të dhënat?** Paraqitja e kërkesës tuaj për informacion duhet të jetë gjithmonë falas (në disa vende kjo paguhet dhe ka një tarifë të vogël). Ju ndoshta do të paguani për fotokopje dhe shërbime postale, të cilat duhet të jenë në përputhje me tarifat e publikuara. Nëse ju dyshoni se keni paguar më shumë se sa duhet, paraqitni shqetësimet tuaja organit publik dhe / ose avokatit të popullit ose komisionerit për informacione.

A mund të marrim të gjithë informacionet e qeverisë?

Jo. E drejta e qasjes në informacione nuk është absolute. Informacionet mund të ndalen për shkaqe të tilla si siguria kombëtare dhe rendi publik, mbrojtja e hetimeve penale, privatësia apo ruajtja e interesave komerciale të kompanive private. Legjislacioni kombëtar për qasje të lirë në informacione përmban një listë të plotë të përjashtimeve dhe udhëzimeve.

Qeveritë duhet të mbajnë vetëm një sasi të vogël të informacioneve dhe ata duhet të dëshmojnë se ato duhet të mbahen sekret. Organet publike janë të detyruara të balancojnë rregullin e fshehtësisë dhe të interesave të publikut. Në qoftë se zbulimi është shumë në interes të publikut, informacioni duhet të jepet edhe në rastet kur vlen një përjashtim.

Duhet të jeni të vetëdijshëm se përjashtimet zbatohen për informacionet dhe jo për të gjithë dokumentet. Kur vlen një përjashtim, organet publike duhet të japin juve qasje të pjesshme në dokumente, kjo bëhet duke i bërë me ngjyrë të zezë ose heqjen e detajeve të ndjeshme dhe duke ju dhënë pjesën tjetër të dokumentit. Nëse kjo ndodh, organi publik duhet të ju tregojë se ata kanë “redaktuar” dokumentin, dhe të shënojnë vendet me informacionet e mbuluar, duke justifikuar në detaje pse ishte e nevojshme kjo.

AKTIVITETI 4: PARASHIKONI PËRJASHTIMET

Konsideroni nëse ndonjë nga informacionet që ju jeni duke kërkuar mund të bie nën përjashtim. A mund që organi publik të kufizojë qasjen në informacione në baza politike? Në qoftë se është kështu, përpiku për

të dalluar logjikisht informacionin i cili nuk duhet të përjashtohet, dhe atëherë paraqit kërkesë të veçantë. Para se të dorëzoni kërkesën, planifikoni reagimin tuaj në qoftë se ju nuk merrni informacionin e kërkuar, veçanërisht nëse dyshoni se ju mund të hasni në rezistencë.

Strategjitë që mund të përdorni:

- Njoftoni paraprakisht se jeni duke bërë parashtrimin e kërkesës, kjo strategji e vë qeverinë nën presion për t’u përgjigjur.
- Informoni OJQ-të dhe gazetarët që ju jeni duke bërë parashtrimin e kërkesës, dhe se do informoni se çfarë përgjigje do të merrni.
- Planifikoni se si do të mobilizoni përkrahësit tuaj në qoftë se kërkesa juaj është refuzuar. Varësisht nga konteksti në vendin tuaj, aktorët ndërkombëtarë të tillë si organizatat ndër-qeveritare mund të ndihmojnë për ti bërë presion qeverisë për dhënien e informacionit.

Çka nëse nuk do të marrë atë që kam kërkuar?

Ju keni të drejtë të ankoheni nëse nuk merrni informacion ose përgjigje. Në vendet të cilat kanë ligje të mira për qasje te informacionet, do të ketë një sistem të qartë për paraqitjen e ankesave. Së pari, ju mund të ankoheni deri te organi i cili nuk pranoi të jap informacion. Në qoftë se kjo nuk jep rezultate, rastin paraqiteni në gjykatë ose te komisioneri për informacion, nëse ekziston një institucion i këtillë. Ju mund të lexoni më shumë për këtë në: www.access-info.org.

Kjo kartë është përgatitur nga Access Info Evropë (<http://www.access-info.org>).